

riori cause subordinentur, cuius sint veluti organa aut instrumenta.

Vnde vltierus aduertendum est, duobus modis posse excogitari consensionem illam plurium causarum partialium ad condendum vniuersum. Primo, quod omnes illae sint subordinatae vni superiori cause, a qua esse receperint. Et hic sensus, licet falsam, & erroneam doctrinam contineat, nihil tamen obstat, aut refert ad rem quam nunc tractamus: nam iuxta illum sensum iam admittitur vnum tantum increatum ens, a quo caetera processerunt, & totus hic mundus primordialiter ab eo duxit originem, quod satis nobis est ad probandum Deum esse illud, n. primum ens Deum appellamus. An vero immediatè per se ipsum mundum produxerit, vel per inferiorem causam sibi subordinatam vnam, vel plures, quod in prædicto sensu tangitur, pertinet ad aliam questionem de creatione, quam in superioribus tractauimus, & iam nunc iterum occurrit. Alio ergo modo intelligi potest, quod plures cause conuenierint ad producendum hunc mundum absq; subordinatione, vel inter se vel ad aliam superiorem, sed cum quaedam aequalitate quoad independentiam in suo esse & agere, licet fortasse quoad effectuum productionem vna plus concurreret, seu meliores etiam effectus efficeret, quam alia: necessarium dicens, quod est aliam fecisse celum, aliam ignem, vel aquam, aut alio simili modo. Et hic est sensus illius erroris, qui sola declaratione absq; subordinatione statim per se apparet improbabilis, atque ridiculus, quia frustra, & sine fundamento multiplicatur illa principia, & necesse est quodlibet illorum imperfectum esse, & insufficientem ad suum effectum, vel alia esse superuacanea; & consequenter impossibilia.

XXII.
Quot ab actu
da sequitur
ex assertionem
plurium cau-
saram huius
orbis sine
subordinatio-
ne.

XXIII.

Argumentor igitur in hunc modum, nam vel vnaquæque ex illis causis requirit conformum aliarum, quia ipsa est impotens absque aliis ad producendum totum vniuersum, aut quia, licet singulae possent producere totum, & ex se essent in virtute æquales, nihilominus inter se effectum hunc partiri voluerunt. Si primum dicitur, sequitur primo quamlibet aliarum causarum per se sumptam, esse valde imperfectam, & limitatam in virtute. Vnde sequitur secundo esse et impotentem ad eum effectum qui illi tribuitur, nam talis effectus non potuit nisi per creationem fieri, v. g. quodlibet celum, & quodlibet et elementum, quoad productionem totalem ac primariam, quæ materiam primam includit: ostensum est autem in superioribus ad creandum per modum principalis cause requiri virtutem simpliciter infinitam: ostensum est etiam habentem virtutem principalem creandi posse creare quicquid creabile est: in diuersis autem causis dicitur esse virtus limitata, & ad vnum vel alium effectum definita: non est ergo illa virtus creatrix: ergo neque est sufficiens ad primam vniuersi productionem, et ex parte, nisi prius supposita fuerit ad actionem eius creatio materiae. Quod si tota materia prius creata fuit ab aliquo agente, cum illa fuit cõcreata aliqua forma, quia materia non per se fit, sed cum toto quod creat: ille ergo est primus vniuersi conditor, quæ Deum appellamus.

Primum.

Secundum.

XXIII.
tertium.

Tertio sequitur ex illo errore, aggregatum ex omnibus illis causis esse finitum virtute, imperfectum sapientia, mutabile varijs voluntatibus. Ex

A quo vltierus fit, prouidentiam & gubernationem vniuersi ab illo pendente non posse non esse valde imperfectam, & in multis deficientem, valdeq; alienam ab infinita sapientia, & potestate, quæ vniuersi fabrica, & gubernatio satis indicat. Sequela de claratur nam in primis, cum singulae ex illis causis sint finitæ virtutis, non potest ex omnibus illis simul superioribus coalescere aliqua infinita virtus, nisi fortasse illa partiales causæ dicantur esse infinitæ multitudine, quod quidem dici non potest de his quæ actu produxerunt res vniuersam cum hæc sint finitæ in multitudines, non potest eorum multitudo esse infinita, nisi dicatur, plures, vel et infinitas concurrere simul ad singulas res producendas, quod quod fit absurdum, & ridiculum, per se constat. Neq; potest minus improbabile, dicere, huiusmodi eas potentes hoc modo producere res vniuersas, esse infinitas, et si non omnes actu operentur, nam, vt omitant rationes communes quæ contra hoc infinitum fieri possunt: item, quod gratis & sine fundamento fingitur, si ex nulla operatione colligi potest: item quod nihil deseruit illa infinita multitudo ad condendum vniuersum, prout factum est, siquidem non tota illa ad ipsum concurrat: præter hæc (inquam) iocosa, non esset in toto illo infinito aggregato eorum vis agendi infinita, & omni ex parte perfecta, quia hæc per effectum magis consistit in intentione, quæ in multitudine.

B

Deinde potest similis discursus fieri de sapientia, quæ est potissima perfectio rei intellectualis, & commenturata perfectioni essendi, si autem virtus limitata est, & imperfecta, et essentia; ergo et sapientia. Vnde potest facile de hominibus causis partialibus existimari, quamlibet earum multa ignorare, & præsertim futura, quæ pendet ex aliorum voluntatibus, qualis ergo potest esse prouidentia ab hominibus causis proueniens, etiam si fingatur omnes simul inter se consulere, & se se mutuo iurare, & altera alterius imperfectionem, & imbecillitatem supplere? Quid dicam de earum voluntatibus: essent, non plane mutabiles, cum essent finitæ facile ergo possent inter se dissentire, & vna agere præter, aut contra voluntatem alterius. Vnde recte, & ad rem de qua agimus, dixit Iustinus Martyr orat. exhortat. ad Genes. principatui plurimum bellis, & dissidiis esse expositum, vnius vero imperium esse ab his incommodis liberum. Et in eandem sententiam dixit Athanasius in orat. cont. idola. [Vbi princeps non est, ibi disturbatio nascitur, vnde concluditur, quod multitudo Deorum, nullitas est Deorum.] Et Cyprian. lib. de idololorum vanitate. [Ad diuinum (inquit) imperium etiam de terris mutuemur exemplum. Quo vnquam regni societas aut cum fide cepit, aut sine errore desit.] Et Plato in Politico vltra medium, multorum administrationem omnibus in rebus debilem, & iustitiam esse dixit. Propter quod ex Aristot. 8. Ethic. c. 10. & omnium Philosophorum sententia, monarchicum regimen ceteris omnibus præferatur. Propter quod merito idem Arist. lib. 12. iuxta Metaphysicam ita concludit. [Sentia nolunt male gubernari. Non est bonum pluralitas principatum. Vnus ergo princeps.] Hæc igitur imperfecta valde vniuersi gubernatio, & prouidentia, si ex multis capitibus, multisq; voluntatibus finitis, & mutabilibus penderet sine subordinatione ad supremam quandam potentiam, summam sapientiam, & voluntatem immutabilem, ac summam bonam.

XXV.